

Η Προστασία της Φυσιογνωμίας των Παράκτιων Πόλεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΡΟΪΔΩ ΜΗΤΟΥΛΑ

Λέκτορας Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου Αθηνών

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Υποψήφιος Δρ Ε.Μ.Π., Περιβαλλοντολόγος

Περίληψη

Η τοποθέτηση των παράκτιων πόλεων σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας τους. Δεδομένου ότι το οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και ιστορικό τους παρελθόν έχει συνδεθεί με την παράκτια θέση τους, σειρά οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, μνημείων, εθίμων και παραδόσεων, αποτελούν φυσική προέκταση του παραθαλάσσιου χαρακτήρα τους. Όπως είναι φυσικό οποιαδήποτε δράση και παρέμβαση επιτελείται με στόχο τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επηρεάζει αντίστοιχα τη ζωή και την εικόνα του δομημένου σ' αυτές τις ζώνες περιβάλλοντος, συνεπώς και των επιμέρους πόλεων που υφίστανται σε αυτές.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανησυχία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αφορούν στην παράκτια ζώνη προέκυψε τις τελευταίες δύο περίπου δεκαετίες και εμφανίστηκε αρχικά με αμυδρούς προβληματισμούς. Με την πάροδο των χρόνων, κατέστη σαφές ότι ο παράκτιος χώρος αποτελεί μία ξεχωριστή χωρική ενότητα και έχει πολλές ιδιαιτερότητες που τον διαφοροποιούν από όλους τους υπολοίπους. Ο χώρος αυτός είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος και εύαλτος, εφόσον είναι υποκείμενο πολλαπλών ανθρωποποιητών παρεμβάσεων με όλες τις δυσμενείς επιπτώσεις που μπορεί αυτό να έχει στο γενικότερο περιβάλλον του. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, από τη μία πλευρά δεν είναι συγκυριακής φύσης και από την άλλη, σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να επιλυθούν χωρίς ουσιαστικές παρεμβάσεις, οι οποίες θα είναι συντονισμένες από όλα τα κράτη μέλη, ώστε να είναι και αποτελεσματικές. Όλες αυτές οι διαπιστώσεις, ωρίμασαν σταδιακά και οδήγησαν στη θέσπιση πολιτικών και στη λήψη μέτρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση για να αντιμετωπιστούν τα διαρκώς διογκούμενα προβλήματα του παράκτιου χώρου.

Η ανάγκη τόσο για τη λήψη μέτρων, όσο και για την ύπαρξη ενός ειδικού σχεδιασμού, σταδιακά οδήγησε σε μία εξειδικευμένη ευρωπαϊκή πολιτική για την παράκτια ζώνη. Σε αρχικό στάδιο, τα περισσότερα μέτρα αφορούσαν το περιβάλλον. Τα μέτρα αυτά δεν ήταν πάντα αυστηρά προσα-

νατολισμένα στον παράκτιο χώρο, αλλά αναφέρονταν στο σύνολο της επικράτειας. Όμως, σε αρκετές περιπτώσεις η εφαρμογή τους είχε σημαντικές επιπτώσεις στην παράκτια ζώνη, εφόσον στις περισσότερες των περιπτώσεων η ζώνη αυτή αντιμετώπιζε και τα περισσότερα περιβαλλοντικά προβλήματα. [1]

Με δεδομένο ότι η Ευρώπη διαθέτει μια ακτογραμμή που πλησιάζει τα 100.000 περίπου χιλιόμετρα και την ανάλογη υφαλοκρηπίδα, αντιλαμβανόμαστε ότι σε σχέση με τις υπόλοιπες ηπείρους οι παράκτιες περιοχές της αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για τη ζωή και την ανάπτυξή της. Η επισήμανση αυτή αποκτά μεγαλύτερο ενδιαφέρον, αν αναλογιστούμε ότι οι παράκτιες αυτές ζώνες εμφανίζουν μια μεγάλη ποικιλία και σχετικά με το φυσικό περιβάλλον που απαντάται σε αυτές και αναφορικά με τη διαμονή σε αυτές ανθρώπων και συνεπακόλουθα και σχετικά με τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται εκεί. Επόμενο, λοιπόν, ήταν να στραφεί το ενδιαφέρον των οργάνων και των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις παράκτιες ζώνες της επικράτειάς της. [2,3,4,5]

Σε παράκτιες περιοχές κατοικεί ένα σημαντικό ποσοστό πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που σε μερικές χώρες αποτελεί την πλειοψηφία των κατοίκων τους. Έτσι, για παράδειγμα στην Ισπανία σε παράκτιες ζώνες υπάρχει το 30% των δήμων της χώρας, ενώ κατοικεί το 55% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τη Γαλλία είναι 9% και 24%, για την Πορτογαλία 44% και 73%, για την Ολλανδία 21% και 75%, για την Ιταλία 30% και 60%, τη Σουηδία 50% και 78%, τη Φινλανδία 36% και 60%, την Ιρλανδία 56% και 86%, στη Δανία το 70% και το απόλυτο σύνολο του πληθυσμού (100%) και τέλος στο Ηνωμένο Βασίλειο το 14% και 73%. Στην Ελλάδα το ένα τρίτο των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης βρίσκεται σε παράκτιες ζώνες, ενώ σε αυτές κατοικεί το 85% του συνολικού πληθυσμού. Μάλιστα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει χαρακτηρίσει τις χώρες – μέλη ως παράκτιες ή μεσόγειες ανάλογα με το ποσοστό του πληθυσμού που κατοικεί σε παράκτιους δήμους ή κοινότητες. [6]

Αναγκαίο σε αυτό το σημείο είναι να διασαφηνιστεί ο ορισμός μιας περιοχής ως παράκτια ζώνη. Παρά τη σχετική

ανομοιομορφία των νομικών διατάξεων που αφορούν στις παράκτιες ζώνες και τις δραστηριότητες του ανθρώπου που ασκούνται σε αυτές, είναι γενικά αποδεκτό, ότι οι τελευταίες μπορούν να εκτείνονται ακόμα και πέρα των χωρικών υδάτων ενός κράτους και μέχρι βάθους αρκετών χιλιομέτρων προς τα μεσόγεια. [7]

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει ως παράκτια ζώνη μια λωρίδα 50 χιλιομέτρων από την ακτή, προκειμένου να καλύψει το σύνολο των επιδράσεων που σημειώνονται στο περιβάλλον και στις ανθρώπινες δραστηριότητες και σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την τελευταία. [8]

2. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΖΩΝΕΣ

2.1. Οικονομικο-κοινωνικές παράμετροι των παράκτιων περιοχών

Όπως έχει προεπισημανθεί, η ευρωπαϊκή παράκτια ζώνη είναι ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένη, ενώ πολλές και σημαντικές δραστηριότητες επιτελούνται σε αυτήν. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει τονίσει τη μεγάλη οικονομική της σημασία για τις νότιες χώρες - μέλη της Ένωσης. Ειδικά στην Ελλάδα, οι περισσότερες από τις μεγάλες πόλεις είναι συγκεντρωμένες σε μια στενή παράκτια λωρίδα, η οποία συντηρεί πάνω από το 60% του πληθυσμού της χώρας, ενώ εκεί ασκείται το 70% της βιομηχανικής δραστηριότητας και επικεντρώνεται το 90% των τουριστικών επενδύσεων.

Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν καταγράψει τα βασικά οικονομικά ζητήματα που φαίνεται να αποτελούν κοινό τόπο στις παράκτιες περιοχές της Ένωσης:

1. Η ταχεία ανάπτυξη που σημειώνεται με ρυθμούς υψηλότερους των υπόλοιπων περιοχών γεννά προβλήματα υποδομής και υπηρεσιών.
2. Αντίστοιχα προβλήματα δημιουργεί η συνεχής αύξηση της εγκατάστασης μόνιμων κατοίκων και η αύξηση της τουριστικής κίνησης.
3. Στις βιομηχανικές περιοχές παρουσιάζεται η ανάγκη για αναδιάρθρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων, για να αντιμετωπιστεί η παρακμή των παραδοσιακών βιομηχανιών.
4. Εμφανίζεται συχνά, υστέρηση αποτελεσμάτων στις παράκτιες περιοχές των χωρών που υπάγονται στα προγράμματα για την οικονομική και κοινωνική συνοχή.
5. Χρειάζονται παρεμβάσεις στις περιοχές που ο μαζικός τουρισμός έχει επιβαρύνει σε σημαντικό βαθμό το φυσικό περιβάλλον.
6. Στις ίδιες περιοχές χρειάζεται η λήψη μέτρων που θα τις "θωρακίσει" οικονομικά και κοινωνικά από τον ευμετάβλητο χαρακτήρα του μαζικού τουρισμού.

Τα παραπάνω ζητήματα, δημιουργούν ένα πλέγμα προβλημάτων αλληλοσυνδεδεμένων, τα οποία επιβαρύνουν το

κοινωνικό και οικονομικό κλίμα των παράκτιων περιοχών. Για παράδειγμα ο τουρισμός, που εκδηλώνεται σε μαζική κλίμακα και έχει βαρύνουσα οικονομική σημασία, προξενεί δυσεπίλυτες καταστάσεις. Έτσι, οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται δεν παύουν να είναι εποχιακές, στην πλειοψηφία τους απαιτούν χαμηλά προσόντα και να παρέχουν αντίστοιχα χαμηλές αμοιβές. [9]

2.2. Τα περιβαλλοντικά ζητήματα των παράκτιων περιοχών

Οι ακτές της Ευρώπης παρουσιάζουν εξαιρετική ποικιλία περιλαμβάνοντας ευρύ φάσμα βιοτόπων, όπως εκβολές, παραλίες, αμμοθίνες, παράκτιους βιότοπους, νησιά, απότομες και βραχώδεις ακτές καθώς και τη θαλάσσια ζώνη. Οι βιότοποι αυτοί συντηρούν πολλά είδη φυτών και ζώων, ενώ δεν είναι λίγοι εκείνοι που συνιστούν περιοχές σημαντικού φυσικού κάλλους. Δεν είναι, όμως, λίγα ή ελάχιστοι σημασίας τα περιβαλλοντικά ζητήματα που αφορούν στις παράκτιες ζώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

1. Σημαντικής εκτάσεως περιοχές βιοτόπων έχουν ρυπανθεί, υγροβιότοποι έχουν αποξηραθεί.
2. Μεγάλο μέρος των ακτών έχει διατεθεί για στέγαση και βιομηχανική και τουριστική ανάπτυξη. [10]
3. Η απώλεια των βιοτόπων συνεπάγεται τη μείωση βιοποικιλότητας.
4. Ανυψούμενα ύδατα της θάλασσας και συνεχής ανάπτυξη της ενδοχώρας. [11]
5. Εξαιτίας των πυρκαγιών και της εξάπλωσης των αστικών περιοχών σημειώνεται κάθε χρόνο απώλεια 200.000 εκταρίων δάσους σε παράκτιες περιοχές. Σύμφωνα με υπολογισμούς το ένα τέταρτο των δασών θα έχει χαθεί μέχρι το 2025.
6. Η αύξηση του πληθυσμού και της ευημερίας είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των αποθεμάτων νερού. Το πρόβλημα οξύνεται και από συχνές περιόδους επίμονης ξηρασίας που παρατηρούνται στην περιοχή της Μεσογείου. Η κατάσταση επιδεινώνεται και από τη ρύπανση των παράκτιων υδάτων από νιτρικά άλατα και φυτοφάρμακα, λόγω της γεωργίας, από τη ναυτιλία, τη βιομηχανική δραστηριότητα και τα ανεπεξέργαστα λύματα των αστικών περιοχών. [12]
7. Το 30% των παραλίων της Ε.Ε. υφίστανται διάβρωση (περίπου 5.500 χιλιόμετρα ακτών). Στη φυσική διαδικασία που συντελείται μέσω της κίνησης των ιζημάτων επενεργεί απρόβλεπτα ο ανθρώπινος παράγοντας. Οι πορθμοί ναυσιπλοΐας, η αποξήρανση υγροτόπων και η κατασκευή φραγμάτων σε ποταμούς ή αποβάθρων σε λιμάνια διαταράσσουν την ομαλή ροή του νερού και των ιζημάτων.
8. Απώλεια των χερσαίων πηγών άμμου και χαλικιών από τις εκσκαφές στο βυθό της θάλασσας, με σοβαρές ζημιές σε ιχθυότοπους ή σε βιοκοινωνίες που αναπτύσσονται στο βυθό.
9. Διέλευση οδών ναυσιπλοΐας κοντά σε οικολογικά ευαί-

σθητες περιοχές.

10. Έλλειψη επικοινωνίας και συντονισμού των αρχών που ασχολούνται με τις παράκτιες περιοχές, με αποτέλεσμα η ανάπτυξη και η διαχείριση της καθεμιάς να αποτελεί ξεχωριστή περίπτωση. [13]
11. Ο τουρισμός, αν και αποτελεί μοχλό ανάπτυξης των παράλιων ζωνών, δεν παύει να συνιστά έναν κίνδυνο για το φυσικό τους περιβάλλον εξαιτίας της δόμησης που συντελείται για να καλυφθούν οι τουριστικές ανάγκες σε καταλύματα.

2.3. Προτάσεις για αντιμετώπιση προβλημάτων παράκτιων περιοχών

Το γενικό συμπέρασμα στο οποίο κατέληξαν τα αρμόδια όργανα και οι επιτροπές της Ε.Ε. προέβλεπε ότι η σε βάθος επισκόπηση των προβλημάτων των ευρωπαϊκών ακτών, συμπεριλαμβανομένης της πληθυσμιακής έκρηξης, της ανάπτυξης του τουρισμού και της γοργής απώλειας παράκτιων περιοχών και βιοτόπων με υψηλή οικολογική αξία, υποδεικνύει την αναγκαιότητα να χαρακτηριστεί ένας δρόμος που θα καταλήγει σε μια **βιώσιμη ανάπτυξη** της ευρωπαϊκής παράκτιας ζώνης. [14]

Στην πορεία αυτή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εντάξει ως ιδιαίτερης χρησιμότητας τους εξής παράγοντες :

1. Την ανάγκη ολοκληρωμένης προσέγγισης της διαχείρισης κάθε παράκτιας ζώνης.
2. Το βραχυπρόθεσμο, όσο και μακρόπνοο τουριστικό σχεδιασμό.
3. Την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε κάθε ενέργεια ή έργο που θα πραγματοποιηθεί σε παράκτια ζώνη.
4. Την αύξηση και την ένταση της πληροφόρησης σχετικά με τις παράκτιες ζώνες.
5. Τη θεσμοθέτηση του χαρακτηρισμού των προστατευόμενων περιοχών.
6. Τη συνεργασία των κρατικών ή κοινοτικών φορέων με τους μηχανισμούς αγοράς.
7. Την παγίωση των συστημάτων αγοράς γης.
8. Την ανάπτυξη πολλαπλών δραστηριοτήτων δικτύωσης σε ζητήματα που αφορούν στις παράκτιες ζώνες.

Επισημαίνεται ότι κάθε στοιχείο από τα προαναφερθέντα έχει το ρόλο του στη διαχείριση της ακτής. Είναι πιθανόν, μάλιστα, ορισμένα να είναι σημαντικότερα από τα άλλα. Όμως, κανένα δεν μπορεί να προσφέρει από μόνο του ολοκληρωμένες λύσεις.

Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί μια διοικητική, ερευνητική και ελεγκτική αρχή σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Δίκτυο Διαχείρισης και Σχεδιασμού Παρακτίων Περιοχών. [15] Η αρχή αυτή καθόρισε ότι ως διαχείριση παράκτιας ζώνης (ΔΠΖ) εννοείται η δυναμική εκείνη διαδικασία, όπου μια δεδομένη και συντονισμένη στρατηγική εφαρμόζεται για την κατανομή περιβαλλοντικών, κοινωνικο-πολιτιστικών και θεσμικών πόρων με σκοπό να επιτευχθεί η

διατήρηση και η αιφόρος πολλαπλή χρήση της παράκτιας ζώνης. Οι προϋποθέσεις για την άσκηση αποτελεσματικής πολιτικής δράσης είναι:

1. Η ύπαρξη ολοκληρωμένης προσέγγισης στο σχεδιασμό και τη διαχείριση.
2. Η άσκηση ελέγχου και παρεμβάσεων από την πλευρά των δημόσιων φορέων.
3. Η θεσμοθέτηση ειδικού φορέα για την αντιμετώπιση των ζητημάτων της παράκτιας ζώνης.
4. Η απρόσκοπτη συνεργασία σε διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο, όπου θα υπάρχει μια «ροή» σχεδίων από τα δύο πρώτα επίπεδα προς το τρίτο. [16]

3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΖΩΝΕΣ

3.1. Το διεθνές πλαίσιο - Προγράμματα

Από τις δεκαετίες του '70 και του '80 η τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα είχε εκδώσει Οδηγίες προστασίας του περιβάλλοντος και των σπάνιων υδροτόπων και ποιότητας των υδάτων. (85/337/ΕΕΚ, 79/409/ΕΕΚ, 92/43/ΕΕΚ, 76/160/ΕΕΚ). Το 1992 το Συμβούλιο Υπουργών Περιβάλλοντος ζήτησε από την Επιτροπή να προετοιμάσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για τη διαχείριση της παράκτιας ζώνης. [17] Η στρατηγική αυτή θα περιελάμβανε τη μέχρι εκείνη τη στιγμή υπάρχουσα νομοθεσία της Ε.Ε., στην οποία κομβικό σημείο αποτέλεσε η Οδηγία για την Εκτίμηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (85/337 ΕΚ). Ταυτόχρονα, θα λειτουργούσε ομογενοποιητικά σε μια σειρά ήδη υπάρχοντων Επιτροπών και Οργάνων.

Στη συνέχεια, περιγράφεται η εξέλιξη των βασικών πολιτικών της Ένωσης, οι οποίες οδήγησαν στη σημερινή στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών της. Επαναλαμβάνεται και πάλι, ότι αρκετές από αυτές δεν επιδρούν με άμεσο τρόπο στις παράκτιες περιοχές αλλά με έμμεσο. Οι επιδράσεις τους όμως ήταν σε πολλές περιπτώσεις καθοριστικής σημασίας για τη διαμόρφωση της τελικής σημερινής πολιτικής. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μετά την έγκριση του Ευρωπαϊκού χάρτη ακτών και κατόπιν αιτήματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ψήφισμα 73424,1981) και του Συμβουλίου, επισήμαινε την ανάγκη για συνεχή εφαρμογή μέτρων για τη διαχείριση των παράκτιων περιοχών. [18] Στη συνέχεια, το 1992, το Συμβούλιο πρότεινε να αναπτυχθεί μια συνολική κοινοτική στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (ψήφισμα της 25.02.1992, ΕΕ C 59 της 06.03.1992). Η στρατηγική αυτή θα περιελάμβανε την υπάρχουσα νομοθεσία της Ε.Ε. στην οποία συνέβαλλε η Οδηγία για την εκτίμηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (87/337/ΕΚ). Για την προώθηση της στρατηγικής δημιουργήθηκαν δίκτυα συνεργασίας και πληροφόρησης, με στόχο την ανταλλαγή πληροφοριών και τεχνογνωσίας (EURISLES, COAST, MEDPLAN). Το δίκτυο RESTORE

ενώ ασχολείται με τις αναπλάσεις των παραλιακών πόλεων και περιοχών, αντλεί πόρους από το πρόγραμμα RECITE (Περιοχές και πόλεις στην Ευρώπη). [19] Η πρόταση του Συμβουλίου για την ανάπτυξη της κοινοτικής στρατηγικής είχε ως αποτέλεσμα, το 5ο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη να προβλέπει την ανάληψη σχετικής πρωτοβουλίας για τη διαχείριση των παράκτιων περιοχών. [20]

Βέβαια, θα ήταν σημαντική παράλειψη εάν στο σημείο αυτό δεν αναφέρουμε τις προγενέστερες πρωτοβουλίες της Κοινότητας, τις Εκθέσεις της Επιτροπής «Ευρώπη 2000» και «Ευρώπη 2000+». Η Έκθεση «Ευρώπη 2000» [21] υπογράμμισε ότι υπάρχουν σημαντικές χωροταξικές αντιφάσεις στην Ένωση, που αναφέρονται σε πολλά επίπεδα όπως το δημογραφικό, τις υποδομές, την ανάπτυξη, το περιβάλλον κ.ά., χαρακτηριστικά που καθιστούν ιδιαίτερα μειονεκτούσες αρκετές περιοχές. Στην Έκθεση ξεκάθαρα διαφαίνεται ότι οι παράκτιες περιοχές αποτελούν μειονεκτούσες και γεωγραφικά ευαίσθητες περιοχές, οι οποίες αντιμετωπίζουν σημαντικά περιβαλλοντικά (κυρίως) προβλήματα.

Η Έκθεση «Ευρώπη 2000+» [22] κινείται στο ίδιο επίπεδο και είναι αρκετά πληρέστερη της προηγούμενης. Αναφέρεται βέβαια στο σύνολο του κοινοτικού χώρου, αλλά πολλές από τις κατευθύνσεις που δίνονται, αφορούν στις παράκτιες περιοχές. Συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα για προστασία από την υπερβολική εκμετάλλευση των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών (ο παράκτιος κυρίως χώρος είναι τέτοιος). Εκτός από τις γενικές κατευθύνσεις που δίνονται και που σχετίζονται με την παράκτια ζώνη, υπάρχουν και συγκεκριμένες αναφορές σε ειδικές παράκτιες περιοχές, όπως τα νησιά. Η Έκθεση αναφέρεται στην ανάγκη ανάπτυξης διευρωπαϊκών δικτύων όλων των μορφών όπως διευρωπαϊκών δικτύων υποδομών των μεταφορών, τα οποία θα συντελέσουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των νησιωτικών περιοχών της Ένωσης. Τονίζεται, επίσης, η ανάγκη ανάπτυξης δικτύων των επικοινωνιών και της πληροφορικής, έτσι ώστε να επιτευχθεί η προσέλκυση επενδύσεων στις νησιωτικές περιοχές, πράγμα το οποίο θα συντελέσει στην ανάπτυξή τους. Μιλά ταυτόχρονα για ανάπτυξη δικτύων μεταφοράς φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας. Παράλληλα με την ανάπτυξη όλων των παραπάνω μεταφορών, στην Έκθεση υπογραμμίζεται η ανάγκη περιβαλλοντικών έργων μεγάλης κλίμακας που θα συνδυάζεται και θα συνοδεύει τα παραπάνω έργα υποδομών δικτύων.

3.2. Το μοντέλο επίδειξης

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επιθυμώντας να μεγιστοποιήσει την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των παράκτιων ζωνών το 1995 προτείνει την υλοποίηση ενός «Μοντέλου Επίδειξης», ώστε να αποκτηθεί η αναγκαία εμπειρία σε τέτοιου είδους ζητήματα. [23] Στόχος είναι η περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης και των υπάρχοντων περιβαλ-

λοντικών προβλημάτων, η δημιουργία μοντέλου συνεργασίας, συντονισμού και προγραμμάτων, και η διάδοση της τεχνογνωσίας. Το Μοντέλο Επίδειξης αναπτύχθηκε μέσω 35 έργων επίδειξης και 6 θεματικών αναλύσεων ζητημάτων, που θεωρούνται κομβικά για την επιτυχημένη διαχείριση των παρακτίων ζωνών. Ήδη, έχουν επισημανθεί τα χαρακτηριστικά που διέπουν τις εργασίες για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ). [24]

Το Πρόγραμμα Επίδειξης για την ΟΔΠΖ σε πρακτικό επίπεδο έργων και δράσεων, ολοκληρώθηκε στις αρχές του 1999 και οι τελικές αξιολογήσεις και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την εφαρμογή του. Στη συνέχεια, αναφέρονται επιγραμματικά τα έργα που πραγματοποιήθηκαν σε σχέση με τα χρηματοδοτούμενα προγράμματα στα οποία εντάχθηκαν.

Έργα χρηματοδοτούμενα από το LIFE.

- 96/DK/012/PAZ - Ολοκληρωμένη συνεργασία για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη και χρήσεις αναψυχής στη θαλάσσια περιοχή Wadden
- 96/F/386/PAZ - Ολοκληρωμένη διευθέτηση και διαχείριση του όρμου και της υδρολογικής λεκάνης της Βρέστης.
- 96/F/434/PAZ - Συνεννόηση, συντονισμός, ακτή Opale (C.O.4).
- 96/FIN/071/PAZ - Προγραμματισμός παράκτιων ζωνών στον κόλπο της Φιλανδίας.
- 96/GR/537/PAZ - Πρόγραμμα ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών στις Κυκλάδες (Picamecy).
- 96/GR/564/PAZ - Συντονισμένες δράσεις για τη διαχείριση της παράκτιας ζώνης του Στρυμονικού.
- 96/GR/580/PAZ - Πληροφόρηση, συντονισμός - Προϋποθέσεις για την αειφόρο ανάπτυξη των ακτών.
- 96/P/601/LBL - Πρόγραμμα ολοκληρωμένης διαχείρισης των εκβολών του Aveiro - MARIA.
- 96/UK/401/PAZ - Διαχείριση παράκτιων ζωνών: Ανάπτυξη μιας στρατηγικής για ανοιχτές ακτές.
- 96/UK/404/LBL - Εφαρμογή εναλλακτικών στρατηγικών για τη διαχείριση των ιρλανδικών παραλιών και ζωνών. Κοινοτική συμμετοχή στην αειφόρο ανάπτυξη των ακτών. Ένα έργο επίδειξης για την αειφόρο διαχείριση παραλιών και θινών.
- 96/UK/406/PAZ - Το τέταρτο φόρουμ ποταμόκολλων: μια περίπτωση επίδειξης ουσιαστικής ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών.
- 96/UK/425/PAZ - Πρόγραμμα επίδειξης ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών.
- 97/IT/072/PAZ - "RICAMA"
- 97/IRL/209/LBL "Κόλπος Bantry"

Προγράμματα χρηματοδοτούμενα από το πρόγραμμα TERRA

- Coastlink (13) (DENMARK)
- Coastlink - Down District (UK)
- Coastlink - ANAS (SPAIN)
- Coastlink - Cornwall (UK)
- Coastlink - Devon (UK)

- Coastlink - Ήπειρος (GR)
- Coastlink - Kent (UK)
- CZM - Algarve (PORTUGAL)
- CZM - Καβάλα (GREECE)
- CZM - Δυτική Φλάνδρα (BELGIUM)
- POSIDONIA - Napoli (ITALY)
- POSIDONIA - Palermo (ITALY)
- POSIDONIA - Taranto (ITALY)
- POSIDONIA - Barcelona (SPAIN)
- POSIDONIA - Αθήνα (GREECE)
- CONCERCOST - La Costera - Canal
- Concercost - La Gironde (FRANCE)
- Concercost - Vale do Lima (PORTUGAL)

Έργα χρηματοδοτούμενα από το PHARE (και τη Διεθνή Τράπεζα)

- ΟΔΠΖ Λετονίας (LATVIA)
- ΟΔΠΖ Λιθουανίας (LITHUANIA)
- Έργο χρηματοδοτούμενο από τη νορβηγική κυβέρνηση
- Τοπικά προγράμματα διαχείρισης των νορβηγικών ακτών (NORWAY) [25]

Η στρατηγική είχε ως στόχο την προώθηση των στόχων της Ευρωπαϊκής Συνθήκης για την αειφόρο ανάπτυξη και την ένταξη της περιβαλλοντικής πτυχής σε όλες τις άλλες πολιτικές μέσω της αποδοτικής και συντονισμένης αξιοποίησης των υφιστάμενων κοινοτικών μέσων, καθώς επίσης και μέσω της διακυβέρνησης σύμφωνα με τους στόχους της Επιτροπής για τη χρονική περίοδο 2000 - 2005.

3.3. Στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών

Το έτος 2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μια στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. [26] Τα συμπεράσματα και οι συστάσεις που συνιστούν την τελική στρατηγική, απορρέουν από τα αποτελέσματα του προγράμματος επίδειξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο είχε ως τελικό χρονοδιάγραμμα για την πλήρη εφαρμογή του τα δύο έτη.

Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών περιλαμβάνει πολλές ξεχωριστές δράσεις διαφορετικής σημασίας χωρίς να αποτελεί έναν κατάλογο εναλλακτικών λύσεων, αλλά μια συνεκτική δέσμη μέτρων. Η υλοποίησή της δε απαιτεί τη συμμετοχή και τη συνεργασία των εταίρων και των διαφόρων υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι προγραμματισμένες δράσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την επίτευξη των στόχων της είναι:

- Προώθηση δραστηριοτήτων ΟΔΠΖ στα κράτη μέλη και στο επίπεδο των «περιφερειακών θαλασσών».
- Εναρμόνιση της τομεακής νομοθεσίας και των πολιτικών της ΕΕ με την ΟΔΠΖ.
- Προώθηση του διαλόγου μεταξύ των Ευρωπαίων ενδιαφε-

ρομένων στις παράκτιες ζώνες.

- Ανάπτυξη βέλτιστης πρακτικής για την ΟΔΠΖ.
- Συγκέντρωση πληροφοριών και γνώσης σχετικά με την παράκτια ζώνη.
- Διάδοση πληροφοριών και ευαισθητοποίηση του κοινού.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύτηκε για την υλοποίηση της στρατηγικής για την ΟΔΠΖ το συντομότερο δυνατό. Η συνεχής αλλαγή των καταστάσεων των παράκτιων περιοχών επιβάλλει και τη συνεχή προσαρμογή της Ένωσης. Η Επιτροπή λοιπόν θα διεξάγει αναθεώρηση της στρατηγικής μετά από τρία έτη και στη συνέχεια η στρατηγική θα αναθεωρείται ανάλογα με την αξιολόγηση της κατάστασης του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος την οποία θα πραγματοποιεί ο ΕΟΠ. Συγκεκριμένα, η αναθεώρηση περιλαμβάνει τρία στάδια. Πρώτον την αναθεώρηση των σταδίων εφαρμογής των δράσεων και των μέτρων, δεύτερον της αξιολόγησης των επιπτώσεων των διαφόρων προβλημάτων και τρίτον της ανάλυσης της προόδου για την εξάλειψη των ανθρωπίνων και των φυσικών προβλημάτων.

Όσον αφορά στις Αρχές Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης στόχος τίθεται:

- Η ευρεία «σφαιρική» προοπτική (θεματική και γεωγραφική)
- Η μακροπρόθεσμη προοπτική.
- Η προσαρμοστική διαχείριση στο πλαίσιο μιας σταδιακής διαδικασίας.
- Η ανάδειξη της τοπικής ιδιαιτερότητας.
- Η λειτουργία σε συνάρτηση με τις φυσικές διεργασίες.
- Ο συμμετοχικός Σχεδιασμός.
- Η υποστήριξη και συμμετοχή όλων των αρμόδιων διοικητικών φορέων.
- Η αξιοποίηση ενός συνδυασμού μέσων.

3.4. Παράκτιο περιβάλλον και 6ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον

Με βάση τα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου [27] σχετικά με την εφαρμογή στην Ευρώπη της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών για τη θέσπιση του βου κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον 2001 - 2010, η στρατηγική διαχείρισης των παράκτιων ζωνών στηρίζεται:

- Στην προστασία του παράκτιου περιβάλλοντος με βάση την προσέγγιση ανά οικοσύστημα, το οποίο διατηρεί τη λειτουργία και την ακεραιότητά του, και στην αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων της παράκτιας ζώνης.
- Στην αναγνώριση των κινδύνων στις παράκτιες περιοχές από τις κλιματικές μεταβολές, τη στάθμη της θάλασσας, τη συχνότητα και βιαιότητα των καταγίδων.
- Στα μέτρα προστασίας των ακτών, των παράκτιων οικισμών και της πολιτιστικής κληρονομιάς τους.
- Στην παροχή οικονομικών ευκαιριών και στη δυνατότητα επιλογής απασχόλησης.
- Στη δημιουργία ενός λειτουργικού κοινωνικού και πολιτι-

στικού συστήματος των τοπικών κοινοτήτων.

- Στην παροχή εκτάσεων προς το κοινό για λόγους αναψυχής και αισθητικής απόλαυσης.
- Στη διατήρηση και προαγωγή της συνοχής των απομακρυσμένων παράκτιων περιοχών.
- Στη βελτίωση του συντονισμού των δράσεων των διαφόρων αρχών στη θάλασσα και την ξηρά με στόχο τη διατήρηση της αλληλεπίδρασης ξηράς και θάλασσας.

4. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΔΠΖ ΚΑΙ Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

4.1. Η αλληλεπιδραστική σχέση παράκτιας ζώνης και πόλης

Έχει διαπιστωθεί από την εισαγωγή, η παρουσία σε σημαντικό βαθμό αστικού περιβάλλοντος στις παράκτιες ζώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επομένως, κάθε μελέτη που εκπονείται για τις τελευταίες, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της το γεγονός της εναλλαγής αστικού και φυσικού περιβάλλοντος στις παράκτιες περιοχές. Η συγκέντρωση πόλεων στις ακτές, αποτελεί πανάρχαιο φαινόμενο, αφού η γειτνίαση με το θαλάσσιο στοιχείο παρείχε αξιόλογα πλεονεκτήματα. Δεν είναι τυχαίο ότι το σύνολο των πόλεων από τις οποίες προήλθαν σημαντικά πολιτισμικά γεγονότα κατά την αρχαιότητα ήταν παράκτιες (Ρώμη, Αθήνα, Ούρ, Αλεξάνδρεια). Σήμερα, αντίστοιχα μεγάλες μητροπόλεις της Ευρώπης σε βορρά και νότο βρίσκονται είτε επί της ακτής ή πολύ κοντά σε αυτήν. Η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Βενετία, η Νάπολη, η Ρώμη, η Μασσαλία, η Βαρκελώνη, η Αμβέρσα, το Ρότερνταμ, το Αμβούργο, η Κοπεγχάγη, το Γκέτεμποργκ, το Όσλο, το Λονδίνο, το Λίβερπουλ, η Γλασκόβη, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων πόλεων. Όπως είναι φυσικό, η τοποθεσία τους εντός της παράκτιας ζώνης, αποτελεί ταυτόχρονα και ισχυρό στοιχείο της φυσιογνωμίας τους.

Από την άλλη πλευρά, η Ευρωπαϊκή Ένωση, περιλαμβάνει σημαντικά νησιά (Σαρδηνία, Κορσική, Κρήτη, Σικελία) και φημισμένα νησιωτικά συμπλέγματα (νησιά Αιγαίου και Ιονίου, Βαlearίδες νήσους, νησιά δανέζικου αρχιπελάγους, Φερόες νήσους κ.ά.). Στα νησιά αυτά επίσης, υπάρχουν εξαιρετικού ενδιαφέροντος οικιστικά σύνολα (μεγάλες και μικρότερες πόλεις, χωριά και οικισμοί), των οποίων η φυσιογνωμία εξαρτάται σε αποφασιστικό βαθμό από τη γεωγραφική τους θέση.

Δεν είναι μόνο η τοποθέτηση των παράκτιων πόλεων στο συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο, αλλά και μια σειρά γεγονότων που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας τους και εξαρτώνται από το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό. Το πολιτιστικό και ιστορικό τους παρελθόν, έχει συνδεθεί με την παράκτια θέση τους. Επομένως, μια σειρά μνημείων ή πολιτιστικών δραστηριοτήτων, εθίμων και παραδόσεων αποτελούν φυσική προέκταση του παραθαλάσσιου χαρακτήρα τους. Επιπλέον, παραδοσιακές

επαγγελματικές ασχολίες είναι συνδεδεμένες με τη θάλασσα ή την ακτή. Δεν είναι τυχαίο, ότι στην πλειοψηφία τους οι παραπάνω ευρωπαϊκές μεγαλουπόλεις, έχουν καταγραφεί στη συνείδηση του κόσμου ως λιμάνια, αν και μερικές από αυτές κάνουν χρήση επινείων (Αθήνα – Πειραιάς, Ρώμη – Όστια, Λονδίνο).

Είναι απόλυτα, λοιπόν, φυσικό, οποιαδήποτε δράση και παρέμβαση επιτελείται με στόχο τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να επηρεάζει αντίστοιχα τη ζωή και την εικόνα του δομημένου σε αυτές τις ζώνες περιβάλλοντος.

4.2. Παράκτιος χαρακτήρας: στοιχείο της φυσιογνωμίας των πόλεων

Στην προηγούμενη ενότητα αναφέρθηκαν ενδεικτικά στοιχεία που αποδεικνύουν την αλληλεπίδραση ακτής και πόλης. Αν θελήσουμε να εξετάσουμε την επιρροή των παράκτιων χαρακτηριστικών μιας πόλης στη γενικότερη φυσιογνωμία της, θα συμπεράνουμε ότι η τελευταία καθορίζεται σε ιδιαίτερα σημαντικό βαθμό από αυτά. [28] Συγκεκριμένα, η τοποθεσία μιας πόλης εντός της παράκτιας ζώνης αφορά σχεδόν στο σύνολο των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στην τελευταία, όπως επίσης και στη διαμόρφωση της γενικής και ειδικής μορφολογίας της:

1. Στη συσσώρευση του πληθυσμού. Διαπιστώνεται αλματώδης αύξηση του μόνιμου πληθυσμού των παράκτιων περιοχών σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές της Ένωσης.
2. Στη σύνθεση του πληθυσμού. Δεν υπάρχει μόνο εισροή κατοίκων από την ενδοχώρα, αλλά και αυξημένη εγκατάσταση αλλοδαπών.
3. Στις μεταφορές. Το σύνολο των παράκτιων πόλεων διαθέτουν λιμάνι, είτε οι ίδιες είτε τα επίνειά τους, με αποτέλεσμα να ασκείται σε μείζονα βαθμό διακομιστικό εμπόριο ή μαζική μεταφορά ανθρώπων.
4. Στο πολιτισμικό και ιστορικό παρελθόν. Το σύνολο των ευρωπαϊκών παράκτιων πόλεων έχουν μακράιωνη ιστορία απόλυτα συνδεδεμένη με το θαλάσσιο στοιχείο. Βρίθουν, λοιπόν, ιστορικών μνημείων και αναφορών στο συγκεκριμένο παρελθόν.
5. Στον τουρισμό. Δέχονται μεγάλους αριθμούς τουριστών ετησίως είτε για να θαυμάσουν τα πολιτιστικά και ιστορικά μνημεία τους είτε ως μεταφορικός κόμβος είτε για τις φυσικές ομορφιές που βρίσκονται στην περιφέρειά τους.
6. Στην αρχιτεκτονική τους φυσιογνωμία. Η γειτνίαση με το θαλάσσιο στοιχείο, διαδραμάτισε βαρύνοντα ρόλο στη διαμόρφωση αρχιτεκτονικών τεχνοτροπιών, καθώς η τελευταία, εκτός από αισθητικά αποτελέσματα, έπρεπε να επιλύσει και δομικά προβλήματα που σχετίζονταν με την τοποθεσία και το κλίμα της περιοχής.
7. Η γενικότερη χωροταξική οργάνωση. Δρόμοι και πλατείες έχουν σαφή προσανατολισμό προς τη θάλασσα, καθώς η τελευταία αποτελεί συν τοις άλλοις και το φυσικό σύνορο της πόλης.

8. Ατμόσφαιρα και συνήθειες των κατοίκων.
9. Επαγγελματικές ασχολίες των κατοίκων.
10. Οικονομικές δραστηριότητες.
11. Προτεραιότητες στην κατασκευή έργων και υποδομών (π.χ. Βενετία, Ρότερνταμ). [29]

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΤΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας μια σειρά οδηγιών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας συντείνουν στη διατήρηση των χαρακτηριστικών της χλωρίδας και της πανίδας, σε σημείο που μπορούν να επηρεαστούν θετικά οι αστικές και περιαστικές περιοχές. (92/43/ΕΟΚ, δίκτυο NATURA 2000). Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στη διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων διαφόρων ειδών της πανίδας και των χαρακτηριστικών στοιχείων της χλωρίδας. Συμπληρωματικά δρουν και οι οδηγίες 76/160/ΕΟΚ και 79/923/ΕΟΚ για την ποιότητα των υδάτων. Σημαντική έμφαση αποδίδεται στην επεξεργασία των αστικών λυμάτων (οδηγίες 91/271/ΕΟΚ, 91/676/ΕΟΚ) που διοχετεύονται στα υδατορρέυματα και στα παράκτια ύδατα. Η δράση αυτή συμπληρώνεται με προβλέψεις για τους γεωργικής προελεύσεως ρύπους, καθώς επίσης και για την εκπομπή ρύπων στην ατμόσφαιρα ή την αποτέφρωση επικινδύνων βιομηχανικών αποβλήτων και καύση αστικών λυμάτων κοντά σε παράκτιες περιοχές (91/692/ΕΟΚ, 89/369/ΕΟΚ). Τέλος, η οδηγία 85/337/ΕΟΚ σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων έργων, συμβάλλει στη διατήρηση του περιβάλλοντος στη φυσιολογική του μορφή. Τα προγράμματα ACNAT – MEDSPA με τη χρήση του χρηματοδοτικού μέσου LIFE προχωρούν στην κατασκευή έργων προστασίας και διαχείρισης παράκτιων περιοχών, από τις οποίες αρκετές βρίσκονται εντός αστικών συνόλων. Ακόμα, στο πλαίσιο του προγράμματος CORINE έχει δημιουργηθεί βάση δεδομένων σχετικά με τη χρήση και την κατοχή του εδάφους στην Ευρώπη, ώστε να γίνει αξιοποίησή τους από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος. [30] Επίσης, στο πλαίσιο του προγράμματος ENVIREG σημαντικά κονδύλια διατέθηκαν για τη μείωση της ρύπανσης στις παράκτιες ζώνες. [31] Έτσι, παρατηρούμε ότι ένα από τα κύρια γνωρίσματα της εικόνας μιας πόλης, **το φυσικό της περιβάλλον**, δύναται να προστατευτεί επικουρικά από τα προγράμματα ΟΔΠΖ.

Η **τουριστική δραστηριότητα** αποτελεί μια από τις σημαντικότερες παραμέτρους τόσο της αστικής φυσιογνωμίας, όσο και της ΟΔΠΖ. Η τελευταία προβλέπει ένα πλέγμα δράσεων, το οποίο συνίσταται:

1. Στον έλεγχο της αύξησης του αριθμού των επισκεπτών βάσει περιβαλλοντικών περιορισμών και του προβλεπόμενου δυναμικού.
2. Ανάμιξη της τοπικής κοινωνίας στις διαδικασίες σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων.
3. Προστασία της ποιότητας των υδάτων και των βιοτόπων

και οικοσυστημάτων.

4. Σταθερές επενδύσεις στην υποδομή.
5. Σχεδιασμός στις χρήσεις γης.
6. Κανάλια πληροφόρησης για τις εξελίξεις στα τουριστικά δρώμενα.
7. Αποθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων, που μπορούν να προκαλέσουν αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις.
8. Ενθάρρυνση της δημιουργίας ποιοτικών τουριστικών προϊόντων, ώστε να καταστεί δυνατή η κατανόηση των συνθηκών και της πολιτιστικής ταυτότητας των τοπικών πληθυσμών. [32]

Μπορούμε να εξετάσουμε στο σημείο αυτό τις κατευθύνσεις μιας αιεφόρου αναπτύξεως για τον τουρισμό που παρέχει για τη Ρόδο η οικεία μελέτη της UNEP :

1. Επιβράδυνση του ρυθμού κατασκευής καταλυμάτων και στρατηγική ελεγχόμενης ανάπτυξης.
2. Καθορισμός “περιοχών ανάπτυξης” και “διατηρητέων περιοχών”.
3. Επιβολή προτύπων για τις χρήσεις γης ως προς την πυκνότητα με εφαρμογή ΔΠΖ.
4. Σταθερή ανάπτυξη της απασχόλησης.
5. Κίνητρα διαφοροποίησης για τον τουρισμό, (UNEP 1992^α).

Παρατηρούμε ότι με τις επεμβάσεις και τις δράσεις αυτές, παρέχεται η δυνατότητα στην πόλη, όχι μόνο να διατηρήσει την οικονομική τουριστική της δραστηριότητα, αλλά και να τη θέσει σε μακρόπνοες βάσεις. Από την άλλη πλευρά, αστικά σύνολα με έντονο παραδοσιακό χρώμα (νησιά), προστατεύουν τις ιδιαιτερότητές τους και “εκπαιδεύουν” τους επισκέπτες τους κατάλληλα. Έτσι, οι τελευταίοι, καταντούν, σέβονται και σε τελική ανάλυση συμβάλλουν και εκείνοι στην προστασία του παραδοσιακού χρώματος του αστικού περιβάλλοντος. Ακόμα, γίνεται εφικτή η ανάκτηση ακτών και χώρων αναψυχής, που η ανάπτυξη και ο χωροταξικός σχεδιασμός των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών είχαν καταστρέψει. Με την ευκαιρία μεγάλων γεγονότων (Ολυμπιακοί Αγώνες Βαρκελώνης), μπορεί να επανασυσταθεί ο δεσμός της πόλης με τη θάλασσα και τα στοιχεία της. Η συνδρομή του προγράμματος RESTORE συνεισφέρει στην **ανάπλαση των παραλιακών πόλεων** και συνεπακόλουθα στην αποκατάσταση της θιγείσας φυσιογνωμίας τους. Έτσι, μπορούμε να οδηγηθούμε στην αναβίωση παραδοσιακών θέρετρων που έχουν παρακμάσει σήμερα, λόγω της αλλαγής στην αγορά τουρισμού ή λόγω οικιστικής υποβάθμισης. Ειδικότερα, το συγκεκριμένο πρόγραμμα επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στις μεσαίες και μικρού μεγέθους επιχειρήσεις, συμβάλλοντας έτσι στην ταυτόχρονη αποκατάσταση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κοινωνικής και οικονομικής φύσεως.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι η γενικότερη πολιτική της Ε.Ε. και τα προγράμματα που εφαρμόζει στις παράκτιες περιοχές επιχειρούν να εξισορροπήσουν τα περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα των παράκτιων περιοχών, να αποκαταστήσουν παραδοσιακά γεγονότα της πόλης και να χρησιμοποιήσουν τις διάφορες τομεακές

πολιτικές με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο. Επομένως:

- μπορούν να συμβάλλουν στη διατήρηση χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της εικόνας της πόλης,
- είναι δυνατόν να χρησιμεύσουν ως βάσεις δεδομένων και δεξαμενές εμπειριών για την εκπόνηση προγραμμάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης και του αστικού περιβάλλοντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών: Η θέση της στην Κοινωνική Πολιτική Περιβάλλοντος (COM(86)571).
2. Ψήφισμα (73) 29 της εξ' υπουργών επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης "για την προστασία των ακτών".
3. Σύσταση του Συμβουλίου του ΟΟΣΑ επί των αρχών "διαχείρισης των παράκτιων ζωνών".
4. Πρόγραμμα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επί θεμάτων περιβάλλοντος (1973-1977) / ΕΕ C 112, 1973.
5. Η ολοκληρωμένη διαχείριση των ακτών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα / EUR 6105, 1978.
6. Eurostat. Περιφέρειες. Ονοματολογία στατιστικών εδαφικών μονάδων (NUTS). ISBN 92-826-4188-0.
7. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, "Μελέτη για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών", Μάιος 1995.
8. Ανακοίνωση της Επιτροπής, "Η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών", Βρυξέλλες 31.10.1995.
9. ENVIREG. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, "Οικονομική ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος σε παράκτιες περιοχές", Βρυξέλλες 1994.
10. Γαλάζιο Σχέδιο για τις Μεσογειακές ακτές, UNEP, Paris 1989.
11. Climatic Research Unit (Μονάδα Κλιματολογικών Αλλαγών), University of East Anglia, Coordinator, "Climate and sea level change and the implications for Europe" (Αλλαγή του κλίματος και της στάθμης της Θάλασσας και οι επιπτώσεις στην Ευρώπη), τελική έκθεση στο πλαίσιο της ερευνητικής σύμβασης για λογαριασμό της Ευρωπαϊκή Επιτροπής, 1995.
12. Research & Technological Development for the Supply and Use of Freshwater Resources. Monitor - SAST Activity: Strategic Analysis in Science and Technology. Εκδόθηκε από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων Directorate General for Information, Technologies and

Industries and Telecommunications, ECOTEC 1992.

13. Βλ. 9
14. Βλ. 8
15. "The Coastal Area Management and Planning Network. The Status of Integrated Coastal Zone Management", Rosenthal School of Marine Science. Πανεπιστήμιο του Μαιάμι, Florida, CAMPNET 1989.
16. Gubbay S, "A future for the Coast? Proposals for a UK Coastal Zone Management Plan", Έγγραφο Εργασία the World Wide Fund for Nature from the Marine Conservation Society, 1990.
17. Απόφαση Συμβουλίου 92/c59/91/15-2-92 για τη μελλοντική Κοινωνική Πολιτική σχετικά με την Ευρωπαϊκή Παράκτια Ζώνη, Επίσημη Εφημερίδα της ΕΟΚ No.c59/1.
18. Βλ. 1
19. Βλ. 9
20. ΕΕ C 138 της 17.5.1993.
21. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ευρώπη 2000», Βρυξέλλες 1991
22. Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Ευρώπη 2000+. Συνεργασία για τη Χωροταξία στην Ευρώπη», Βρυξέλλες 1994.
23. Βλ. 8
24. Ανακοίνωση της Επιτροπής, "Έκθεση επί της πορείας του προγράμματος επίδειξης σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών", Βρυξέλλες 12.1.98.
25. Βλ. 24
26. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών: "Μία Στρατηγική για την Ευρώπη" COM(2000) 547 τελικό.
27. Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή στην Ευρώπη της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών (2002/413/ΕΚ).
28. Σταφάνου Ι. και Συνεργάτες, «Η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης», Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνοψης Ε.Μ.Π. – Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε., Αθήνα 2000.
29. Μητούλα Ρ., "Οι Ευρωπαϊκές πολιτικές για τις παράκτιες ζώνες και η επίδρασή τους στη φυσιογνωμία των Ευρωπαϊκών πόλεων", Πρακτικά Συνεδρίου με θέμα "Διαχείριση και Βελτίωση Παράκτιων Ζωνών", Αθήνα 22-25 Νοεμβρίου 1999.
30. Βλ. 24
31. ΕΕC 115, 9.5.90.
32. Ευρωμεσογειακή Διακήρυξη για τον Τουρισμό στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξεως, Βρυξέλλες 1993.

Ρόϊδω Μητούλα

Λέκτορας Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Ελ. Βενιζέλου 70, 176 71, Καλλιθέα, Αθήνα.

Αγησίλαος Οικονόμου

Υποψήφιος Δρ Ε.Μ.Π., Περιβαλλοντολόγος, Νικαίας 18, 171 22, Ν. Σμύρνη, Αθήνα.

Extended summary

The Protection of the Physiognomy of the Coastal Cities by the European Union

ROIDO MITOULA

Lecturer of Harokopio University of Athens

AGISILAOS OIKONOMOU

Ph.D.Candidate N.T.U.A., Environmentalist

Abstract

This paper aims to research whether European Union policies for coastal regions focus their interest on the physiognomy of coastal cities. The paper studies the direct and indirect basic policies of the Union which refer to the coastal urban environment. The placement of the cities on the coast gives them some special characteristics and shapes their physiognomy. Given that their cultural and historical past has been connected with their place on the coast, numerous monuments or cultural activities, customs and traditions are a natural extension of their coastal character. In light of the above we understand that any European Union activity and intervention in coastal areas affects the life and the image of their constructed surroundings.

This paper aims to research whether European Union (EU) policies for coastal regions focus their interest on the physiognomy of coastal cities. The paper studies the direct and indirect basic policies of the Union which refer to the coastal urban environment. Generally, “man” is influenced by and influences the specific coastal surroundings in which he lives. In these surroundings, he is organised socially. He expresses his national and religious identity and he develops cultural and social as well as financial relations.

With the influence of all this developing civilisation, “man” is asked to shape his surroundings during the specific period of time that he experiences. His actions are influenced by the memories of his past, the conditions of today and a vision of the future.

Every person not only as an individual but also as part of a group has an effect on the city in different degrees of importance. In this way, he is given the opportunity to meet his needs in the attempt to cope as a human being. Simultaneously, he has the possibility to express his sense of creativity.

On the other hand, with many activities “man” shapes his environment aesthetically and he can also cover his spiritual and psychological needs. All these open the way to the highest aim a person can have, which is self-awareness and self-completion.

On the threshold of the 21st century, a large number of

European citizens, live in coastal urban areas. Generally, the European city is one of the most important “consignments” of the shared cultural heritage which is the symbol of European civilisation.

Everybody knows that the bigger sections of the European city generally, and European coastal cities in particular, are already existent. We should bear in mind though, that those sections ought to be reshaped so as to become more suitable and comfortable for the user and generally for modern society.

At the United Nations conference on “Sustainable Urban Development” (Habitat II), the member states of the EU and the European Commission held a discussion on the cities, their shape and the spectrum of problems they deal with on a regular basis. Anarchy in the construction of buildings, congestion problems, unemployment, poverty and criminality have taken on monstrous proportions and demand immediate actions.

In the EU cities have a vital role: to support the European vision and standard which is based on the equality of citizens and on equal opportunities.

Nowadays we can observe that the EU has become more sensitive to coastal city issues and these are now considered from a new point of view. Generally, it is realised that the “Old Continent” has a long standing tradition of “urban tissue” and even though the cities are old, they have great tradition with historical, archaeological and cultural interest. Special research, planning and action teams have already been formed with a view to transforming the contemporary coastal city into something that complies with the modern reality and the needs that have arisen. On the other hand, every attempt towards this direction has as a priority the conservation of the quality of each city. (Council of European Architects)

It has been accepted that the EU cities are the basic sources of the creation of wealth and the centres of social and cultural development. However, the deteriorating situation and the social, financial and environmental problems of the cities of the “Old Continent” affect dramatically the

aesthetic image of the cities and damage their character and their physiognomy.

Many attempts have already been made but they have proved ineffective in terms of visions and prospects. So there is no doubt that in our days it is a necessity to make specific and intensive efforts for the solution of the problems of contemporary coastal EU cities so as to support their role according to modern demands.

We have to accept that all European policies have affected and still affect the coastal cities, but this influence cannot be measured because it is indirect and acts at many levels.

At the same time, after politicians, scientists and citizens in general had serious discussions about the special roles of the E.U. cities, they set some aims for the future. Therefore, the cities will have to become as competitive as possible with parallel “recovery” of problems that they have inherited from the past. It has already been commonly accepted by the member countries that the decree of the following objectives is necessary concerning the city of the future.

- Securing suitable overnight accommodation for the citizens.
- Opportunities for “peace and quite”, meditation, enhancing family relationships etc.
- Using industrialised products not only for the increase of individual profit but also for the improvement of the quality of life.
- Improving public transport so as to eliminate the necessity of using cars.
- Reshaping of the city and the suburbs in such a way that the “devastated” society will regain its cohesion.
- Providing the conditions in order to protect the historical centre from mass tourism and to offer a sustainable environment for the citizens.

- Reshaping of the industrial areas for the re-establishment of the quality of life.
- Restricting building constructions with a view aim to conserving the existent open spaces for future generations.
- Providing heating, air-conditioning and lighting of the buildings without causing further damage to the planet.
- Providing a suitable working environment for people (eg. light, air etc.).
- Creating an interior environment which will not cause health problems.
- Aiming at keeping aesthetic standards - preserving the traditional character of the city.
- Aiming at modern architecture as an expression of modern technological and scientific accomplishments.

On the threshold of the 21st century, the European coastal city is confronting a series of social, financial and especially environmental problems and at the same time, a series of challenges. Those challenges include the formation of an environment that will be suitable to live and work in and will at the same time provide the ideology, the creativity and the visions for the future. At the same time it will also offer vital functions for fulfilling human needs.

All the above will give the opportunity for the conservation of the physiognomy of the city. The placement of the cities on the coast gives them some special characteristics and shapes their physiognomy. Given that their cultural and historical past have been connected with their location on the coast, numerous monuments or cultural activities, customs and traditions are a natural extension of their coastal character. In light of the above we understand that any EU activity and intervention in coastal areas affects the life and the image of their constructed surroundings.

Roido Mitoula

Lecturer of Harokopio University of Athens, Department of Home Economics and Ecology, Eleftheriou Venizelou 70, 176 71, Athens.

Agisilaos Oikonomou

Ph.D.Candidate N.T.U.A., Environmentalist, Nikeas 18, 171 22, N. Smirni, Athens.